

ПРОМІЖНА ПІДСУМКОВА РОБОТА (II семестр)

8 клас

Загальні правила:

- Уважно читайте кожне завдання – це крок у вашому розслідуванні.
- Відповіді позначайте / записуйте чітко у відведених місцях.
- Для виправлення помилки закресліть її та запишіть правильну відповідь поруч.
- Працюйте самостійно. Пам'ятайте про **академічну доброчесність**.
- Розподіляйте час ефективно, щоб встигнути дослідити всі аспекти.
- Після завершення роботи здайте матеріали вашого розслідування вчителю / вчительці.

Час виконання: 45 хвилин

Кількість завдань: 10

Максимальна кількість балів: 32 (сирі)

Інструкція до завдань.

Робота складається з 10 завдань різних типів, об'єднаних спільною ситуативною рамкою – історичним розслідуванням “Таємниця Івана Мазепи”

Правила виконання завдань:

- **Завдання 1:** Завдання з вибором **ОДНІЄЇ** правильної відповіді з чотирьох варіантів (А, Б, В, Г). Обведіть кружечком літеру біля обраної відповіді.
- **Завдання 2:** Завдання на встановлення **хронологічної послідовності** подій, зображених на ілюстраціях. Заповніть числовий ланцюжок (1→2→3→4), де 1 – найдавніша подія.
- **Завдання 3:** Завдання на встановлення **відповідності** між описами подій у джерелах (А-Г) та їх позначками на карті (1-4). Заповніть відповідні комірки.
- **Завдання 4:** Завдання з вибором **ОДНІЄЇ** правильної відповіді з чотирьох варіантів (А, Б, В, Г). Обведіть кружечком літеру біля обраної відповіді.
- **Завдання 5:** **Багатокомпонентне завдання** на аналіз історичного джерела. Виконайте інструкції до кожного підпункту (5.1-5.5): підкресліть інформацію в

тексті, заповніть пропуск, оберіть одну правильну відповідь, дайте короткі та розгорнуту відповіді.

- **Завдання 6:** Завдання з **короткими відкритими відповідями** на основі аналізу історичного джерела. Заповніть відповідні пункти протоколу (6.1-6.3).
- **Завдання 7:** Завдання з вибором **ОДНІЄЇ** правильної відповіді з чотирьох варіантів (А, Б, В, Г), що вимагає порівняння інформації з Доказів №5 та №6. Обведіть кружечком літеру біля обраної відповіді.
- **Завдання 8: Комбіноване завдання** на аналіз візуального джерела (гравюра І. Мігури). Дайте короткі відповіді (8.1, 8.3) та оберіть одну правильну відповідь (8.2).
- **Завдання 9: Практичне завдання** на зіставлення візуальних та текстових джерел. Упишіть **ключову фразу** (3-7 слів) з відповідної цитати (А-Г) біля кожної ілюстрації (1-4).
- **Завдання 10:** Завдання з **розгорнутою відповіддю** (аналітична записка). На основі всіх зібраних доказів та ваших знань дайте відповіді на поставлені питання (10.1-10.5), дотримуючись структури.

Увага!

**Під час виконання завдань працюйте самостійно і не заважайте іншим.
Пам'ятайте: у випадку виявлення ознак підглядання, списування чи плагіату
вашу роботу не буде зараховано!**

Чи замислювалися ви коли-небудь, розглядаючи 10-гривневу банкноту, хто саме на ній зображений? Це Іван Мазепа. Але історія його появи на грошах – справжній детектив! Коли майже тридцять років тому створювали гривню, вибір постаті Мазепи викликав найбільше суперечок. Чому? Бо в радянські часи його вважали зрадником. До того ж, не збереглося жодного достовірного портрета гетьмана, а ті, що є, дуже різні. Існує навіть версія, що на банкноті насправді зображений не Мазепа.

Ваша місія: Ви – юний історик-детектив. Ваше завдання – розплутати “Таємницю 10 гривень”. Чому постать Івана Мазепи така суперечлива? Чи справді він був “зрадником”, чи гетьманом, який прагнув кращої долі для України? Зберіть докази, проаналізуйте факти та спробуйте сформулювати власну обґрунтовану думку. Ця робота – ключові етапи вашого розслідування, яке допоможе зрозуміти, чому саме цей гетьман опинився в центрі історичних дискусій.

Доказ 1. Розслідування починається з ключових фактів. Пригадайте, за яких обставин Іван Мазепа отримав гетьманську булаву.

1. І. Мазепа був обраний гетьманом після:

- А укладання «Вічного миру»;
- Б невдалого першого кримського походу;
- В початку повстання С. Палія;
- Г початку Північної війни.

Доказ №2: Візуальна реконструкція подій.

2. Розгляньте ілюстрації, що відображають різні етапи діяльності Івана Мазепи. Розташуйте їх у хронологічній послідовності.

А

Рис. 1. Ілюстрація А. Примітка. Джерело: [1]. (Повний опис джерела див. у розділі “Методика”).

Б

Рис. 2. Ілюстрація Б. Примітка. Джерело: [2].

В

Рис. 3. Ілюстрація В. Примітка. Джерело: [3].

Г

Рис. 4. Ілюстрація Г. Примітка. Джерело: [4].

	1	2	3	4
А				
Б				
В				
Г				

Доказ №3: Картографування місць подій і злочинів. Прив'яжіть свідчення (А-Г) до конкретних локацій на карті (1-5). Це допоможе зрозуміти географію справи.

А «Пана Братковського, шляхтича цього ж воєводства, схоплено. Він їздив до Палія і Самуся, обіцяючи ..., що побунтує селянство і 10 000 людей з них виставить проти воєводства... Самусь спалив саме Білу Церкву, а замок борониться...»

Б «...За кілька днів після приєднання козацького головнокомандувача графа Мазепи до шведів князь Меншиков на чолі численного війська й артилерії пішов на Батурин, резиденцію гетьмана Мазепи... Здобувши місто силою, Меншиков віддав усе живе мечу та вогню...».

В «Генеральний бій Північної війни розпочався вранці атакою шведської піхоти на московські земляні укріплення. Вже близько 11-ої години битва закінчилася цілковитою поразкою шведів...».

Г «Віддавна відомо про постійні свавілля й непослух мінливих і непокірних запорожців. Як бунтівники й непослушники, вони підлягають знищенню і заслужили страти».

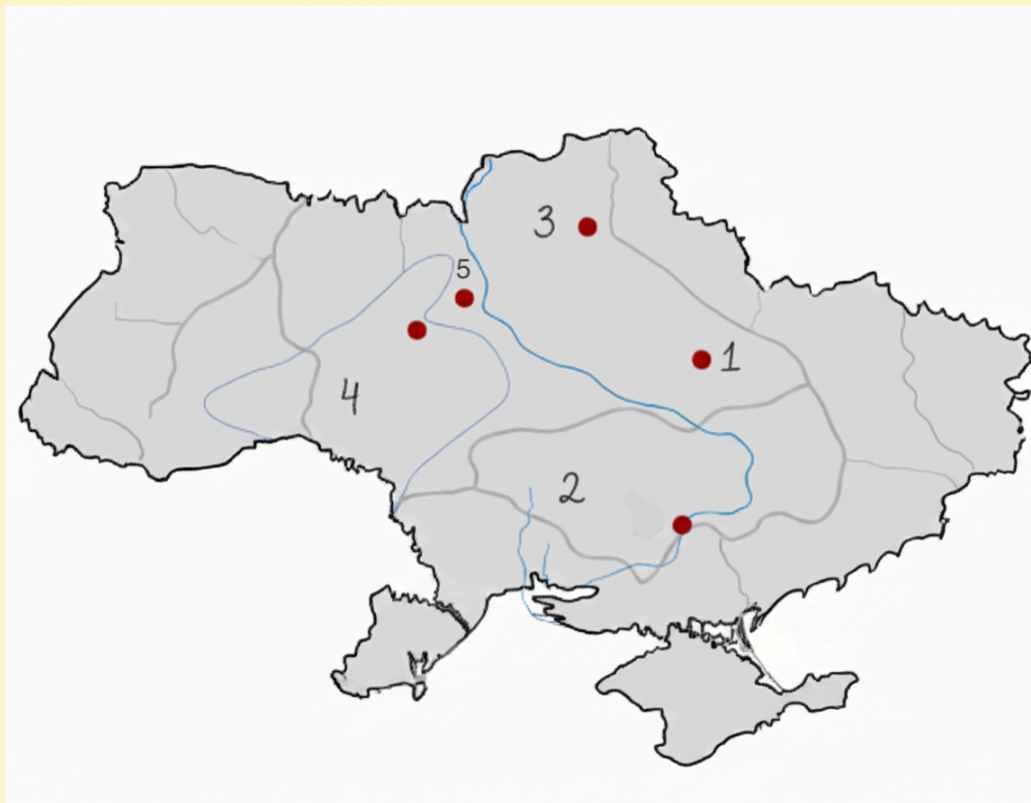

Рис. 5. Карта №1. Примітка. Джерело: [5]

3. Співвіднесіть описані у поданих джерелах історичні події з цифрами на карті.

	1	2	3	4	5
А					
Б					
В					
Г					

Доказ №4: Встановлення причин. *Спираючись на свідчення з Доказу №3 (свідчення Г), визначте причину події, описаної у джерелі.*

4. Визначте причину події, описаної в джерелі Г (завдання 3)

А Перехід частини запорожців на бік гетьмана І. Мазепи.

Б Участь запорожців у повстанні під проводом С. Палія.

В Відмова запорожців брати участь у кримських походах.

Г Підтримка запорожцями гетьмана П. Орлика...

Доказ №5: Свідчення очевидця. *Уважно прочитайте звіт французького дипломата Жака Балюза (1704 р.) про його зустріч з Мазепою та виконайте завдання 5.1-5.5.*

«...З Московії я поїхав на Україну, країну козаків, де був кілька днів гостем володаря Мазепи, що обіймає найвищу владу в цій країні. На кордоні мене зустріла почесна ...варта й ... допровадила до міста Батурина, де в замку має резиденцію володар Мазепа. Він вельми полюбляє оздоблювати свою розмову латинськими цитатами,... щоправда, під час бесіди більше воліє мовчати та слухати інших.

При його дворі — два лікарі-німці, з якими Мазепа розмовляв їхньою мовою, а з італійськими майстрами, яких є кілька у гетьманській резиденції, говорив по-італійськи. Я розмовляв із господарем України польською та латинською мовами, бо він запевняв мене, що недостатньо володіє французькою, хоча замолоду відвідав Париж і Південну Францію, був на прийомі в Луврі. ...

Він дуже поважний у козацькій країні, де народ, загалом свободолюбний і гордий, мало любить тих, що ним володіють. Привернув Мазепа козаків до себе твердою владою, великою військовою відвагою й розкішними приняттями в своїй

резиденції для козацької старшини. ... Все-таки гадаю, що навряд чи любить московського царя, бо ні слова не сказав, коли я йому скаржився на московське життя...».

5.1. Підкресліть у тексті звіту Балюза щонайменше ТРИ слова або словосполучення, які свідчать про освіченість Івана Мазепи.

5.2. Спираючись на текст, доповніть речення:

Окрім твердої влади та воєнної відваги, Мазепа впливав на козацьку старшину, організовуючи в Батурині _____.

5.3. На чому ґрунтується припущення Жака Балюза про те, що Мазепа “навряд чи любить московського царя”?

А На прямих висловлюваннях Мазепи проти царя під час розмови.

Б На скаргах козацької старшини на московську владу, почутих Балюзом.

В На мовчанні Мазепи у відповідь на скарги самого Балюза на московське життя.

Г На інформації, отриманій від лікарів-німців при дворі гетьмана.

5.4. Спираючись на текст, назвіть ДВА основні методи, які, за словами Балюза, Мазепа використовував для збереження власного авторитету серед козаків / старшини.

1. _____

2. _____

5.5. Чи можна вважати цей звіт Балюза вичерпним та об'єктивним джерелом для розуміння ставлення населення Гетьманщини до Мазепи? Наведіть щонайменше ДВА аргументи, що обґрунтовують вашу думку.

Доказ №6: Аналіз внутрішнього документа. *Проаналізуйте універсал Івана Мазепи щодо скарги селян і виконайте завдання 6.1-6.3.*

“До нас, гетьмана, звернулися зі скаргою жителі села Смоляжі на пана Самуїла Афанасьєвича, веркіївського сотника (козацького старшину), який керує цим селом.

Вони скаржилися, що наглядяч, якого призначив сотник, дуже їх кривдить і змушує надмірно працювати. Він постійно вигадує для них непосильні роботи на панщині (це коли селяни мали безкоштовно працювати на пана) та ображає їх. Тому селяни просили в нас, гетьмана, полегшення та захисту.

Ми викликали цього сотника і доручили нашому Генеральному суду розібратися. Скарга селян виявилася правдивою, за що ми сотника осудили (висловили невдоволення).

Проте ми не забираємо в нього це село. Але наказуємо, щоб селяни працювали на нього панщину не більше, ніж два дні на тиждень. Решту днів тижня вони можуть використовувати для власних потреб. Також вони мають раз на рік давати по восьмушці (певна міра об'єму) вівса від кожного господарства.

Понад це пан сотник не має права і не повинен вимагати жодних інших податків чи робіт під загрозою нашого невдоволення.”

[Адаптовано для учнів учнів 8 класу. Хрестоматія з історії Української РСР // За ред. І. О. Гуржія. — К., 1959. — Т. 1. — С. 421]

Заповніть протокол аналізу документа:

6.1. Суть скарги селян (до 5 слів):

6.2. Рішення гетьмана щодо панщини (конкретна норма):

6.3. Захід покарання, застосований до сотника:

Доказ №7: Зіставлення свідчень та версій. *Різні свідки дають різні покази.*

7.1. Яка характеристика Мазепи знаходить пряме підтвердження в універсалі (Доказ №6), але відсутня у звіті Балюза (Доказ №5)?

А Прагнення підтримувати авторитет серед козацької старшини.

Б Намагання врегулювати соціальні конфлікти між старшиною та селянами.

В Високий рівень освіченості та знання мов.

Г Демонстрація твердої влади у вирішенні внутрішніх справ.

7.2 Чи свідчать обидва джерела про те, що Мазепа дбав про свою репутацію? Наведіть аргумент на користь вашої думки.

Так _____ Ні _____ Важко відповісти _____

Аргумент _____

Доказ №8: Речовий доказ та його інтерпретація. Проаналізуйте гравюру І. Мізури “Гетьман Мазепа серед своїх добрих справ” (бл. 1705 р.) та оцініть її значення для розслідування.

Рис. 6. Гравюра. Примітка. Джерело: [6]

8.1. Які два основні напрями меценатства Мазепи відображено на гравюрі?

Напрям 1: _____

Напрям 2: _____

8.2. Розгляньте споруди, зображені у верхній частині гравюри. Який архітектурний стиль вони переважно представляють?

А Готика

Б Ренесанс

В Бароко

Г Класицизм

8.3. Як активна культурна політика гетьмана Мазепи сприяла збереженню та розвитку української ідентичності в умовах іноземного тиску? Назвіть один спосіб впливу.

Доказ №9: Реконструкція ключового епізоду (Зіставлення візуальних доказів та свідчень). Щоб відтворити послідовність подій, важливо поєднати зображення з відповідними свідченнями. Прочитайте уривки з документів (А-Д). Для кожної ілюстрації (1-4) знайдіть відповідну цитату та впишіть ключову фразу (3-7 слів) із цієї цитати у відведене поле.

Витяги з історичних документів:

А «Місто славне Батурин, столиця гетьманська, у попелі обернулося, а жителі його всі мечем і вогнем погублені».

Б «Я бачив, як наше військо, хоч і втомлене, пробивалося крізь укріплення; але натиск москви був надто великий, і наша піхота танула на очах.»

В «Його королівська милість зобов'язується обороняти Україну і прилучені до козаків землі й негайно вислати туди задля цього помічні війська, коли вимагатиме того потреба... Військами під час операції на Україні його королівська величність

довірити керування князеві (гетьману) та його поступникам, і це триватиме доти, поки Україна потребуватиме того війська».

Г А бажаючи до решти виконати той свій монарший замір, прислали після Водохрещі 1187 через нарошного свого посланця в поважній своїй грамоті такий свій указ до гетьмана Мазепи, щоб він, гетьман, готувався з усім малоросійським військом до раннього походу для будівництва нового міста на Самарі.

Д «Ми стоїмо тепер, браття, між двома проваллями, готовими нас пожерти. Воюючи між собою монархи, що зблизили театр війни до границь наших, до того розлючені один на одного, що підвладні їм народи терплять уже і ще перетерплять безодню лиха незмірного. А ми між ними є точка, або ціль всякого нещастя... Отже, зостається нам, братіє, з видимих зол, які нас спіткали, вибрати менше...»

9. Створіть комікс.

	<p>Цитата _____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p>
	<p>Цитата _____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p>
	<p>Цитата _____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p>

	<p>Цитата</p> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>
---	---

Рис. 7(А-Г). Комікси. Примітка. Джерело: [7]

Доказ №10: Фінальний аналіз та висновки розслідування. Це ключовий етап вашого розслідування. На основі всіх зібраних доказів (завдання 1-9) та ваших знань підготуйте розгорнуту аналітичну записку щодо рішення Мазепи у 1708 році та його значення.

10.1. Назвіть та поясніть ОДНУ найвагомішу причини його союзу зі Швецією.

10.2. Опишіть ОДИН негативний наслідок цього рішення для Гетьманщини.

10.3. Чи вважаєте ви вчинок Мазепи зрадою чи спробою вибороти кращу долю для України? Аргументуйте свою позицію ДВОМА реченнями.

10.4. Сформулюйте ОДИН важливий урок, який сучасна Україна може винести з історії Івана Мазепи.

10.5. Завершіть аналітичну записку підсумковим висновком (2-3 речення), де стисло сформулюйте, ким, на вашу думку, був Іван Мазепа для історії України.

Увага!

Ви завершили виконання роботи. Якщо у вас залишився час — перевірте відповіді, у яких сумніваєтеся, а також переконайтеся, що ви зафіксували всі відповіді.

Завершіть роботу за вказівкою вчителя / вчительки.